

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
Εαρινό Εξάμηνο 2018-19

Οικονομική Κοινωνιολογία

Διδάσκων: Δημήτρης Λάλλας

Κλασικές και νεοκλασικές
οικονομικές προσεγγίσεις

και

η ανάπτυξη της
Οικονομικής
Κοινωνιολογίας

- **Ιστορική ανάδυση της Οικονομικής Επιστήμης**
- Κατά τον 18^ο αιώνα αναδύεται η οικονομική επιστήμη ως αυτόνομος επιστημονικός κλάδος, ο οποίος είναι αφιερωμένος στην επισταμένη μελέτη των οικονομικών φαινομένων.
- Η ιστορική συνθήκη που ευνοεί την συγκρότηση του κλάδου αυτού χαρακτηρίζεται από την αύξηση και την επέκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων, την ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς και τη συρρίκνωση των πολιτικών και θρησκευτικών διευθετήσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Η σφαίρα της οικονομίας εμφανίζεται ως ένα αυτόνομο πεδίο, όπου οι δυνάμεις της αγοράς, δηλαδή η προσφορά και η ζήτηση, καθορίζουν τις δραστηριότητες της παραγωγής, της διανομής και ανταλλαγής.

- **Πέρα από τις αρχές της αμοιβαιότητας και της αναδιανομής**

- Το πέραςμα στην οικονομία της αγοράς σήμαινε την «εγκατάλειψη» των αρχών της αμοιβαιότητας και της αναδιανομής, οι οποίες διευθετούσαν τις δραστηριότητες της παραγωγής και της διανομής στα προηγούμενα κοινωνικά συστήματα.
- **Η αρχή της αμοιβαιότητας**
- Τα αγαθά και οι υπηρεσίες διανέμονταν στη βάση δεσμών αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της οικογενειακής ομάδας ή της φυλής.
- Οι δεσμοί αλληλεγγύης βασιζόνταν σε αμοιβαίες κοινωνικές υποχρεώσεις.
- Η αρχή-αξία της αμοιβαιότητας μεσολαβούσε και καθόριζε τα κίνητρα της οικονομικής δράσης των ατόμων, και όχι το προσωπικό όφελος ή/και το ατομικό κέρδος.
- Οι πρωτόγονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από συνεχείς ανταλλαγές αγαθών.

- **Η αρχή της αναδιανομής**
- Η αρχή της αμοιβαιότητας των πρωτόγονων κοινωνιών συμβάδιζε συνήθως με τη αναδιανομή.
- Τα παραγόμενα προϊόντα συγκεντρώνονται, αποθηκεύονται και αναδιανέμονται, συνήθως, μέσω τελετουργιών.
- Κατά την ιστορική εμφάνιση των μεγάλων αυτοκρατοριών της αρχαιότητας, αυτός ο τρόπος διανομής των προϊόντων γίνεται κεντρικά από την πολιτική εξουσία.
- Ο τύπος αυτός οργάνωσης επιτρέπει και τον καταμερισμό της εργασίας σε μια μεγάλη εδαφική επικράτεια.
- Με το πέρασμα του χρόνου, η κλίμακα των οικονομικών δραστηριοτήτων μεγαλώνει και αρχίζει η κυκλοφορία του χρήματος.
- Η οικονομική συμπεριφορά των ατόμων ορίζεται όχι μόνο από τις κοινωνικές υποχρεώσεις αλλά και από κανόνες που θέτει η συγκεντρωτική πολιτική εξουσία, η οποία συνήθως έχει μια θρησκευτική νομιμοποίηση.

- **Τρεις τύποι ανταλλαγής**
- Α) *εμπόριο δώρου*: εθιμικοί κανόνες ορίζουν τις σχέσεις αμοιβαιότητας μεταξύ των ατόμων και ρυθμίζουν τις μεταξύ τους ανταλλαγές προϊόντων και υπηρεσιών
- Β) *προκαθορισμένο-διοικητικό εμπόριο*: ανταλλαγές προϊόντων που ρυθμίζονται από πολιτικές διευθετήσεις των αρχαϊκών συστημάτων εξουσίας (γραφειοκρατιές αυτοκρατορίες της αρχαιότητας)
- Γ) *Αγορά εμπορίου-εμπόριο της αγοράς*: η σχέση προσφοράς και ζήτησης καθορίζει αυτόν τον τύπο ανταλλαγής. Οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης ρυθμίζουν τις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, και έτσι ρυθμίζουν τις δραστηριότητες της παραγωγής και της διανομής.

• Η συγκρότηση της Πολιτικής Οικονομίας

- Ετυμολογικά ο όρος «οικονομία» προκύπτει από δύο λέξεις: οίκος (τόπος διαμονής) και νέμω (μοιράζω, διοικώ).
- Κατά τον 17^ο αιώνα, η σημασία αυτή επεκτείνεται και χρησιμοποιείται για τις δημόσιες, οικονομικές υποθέσεις του αναδυόμενου έθνους-κράτους.
- Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, μια τάση της Πολιτικής Οικονομίας, ο μεριαντισμός, ανοίγει τη συζήτηση για την Πολιτική Οικονομία.
- Η Πολιτική Οικονομία ανέδειξε τη σύνδεση της οικονομίας με το έθνος-κράτος, την εξάρτηση της οικονομικής δραστηριότητας από τις αποφάσεις της πολιτικής εξουσίας, και τη συνάφεια της οικονομικής ανάλυσης με την οικονομική πολιτική του μοντέρνου εθνικού κράτους.

- **Μερικαντιστές**

- Κύριοι εκπρόσωποι του Μερικαντισμού είναι οι Τόμας Μουν, Γουίλλιαμ Πέττυ, Τζων Λω.
- Βασικός στόχος των μερικαντιστών είναι η συλλογή εμπειρικών στοιχείων σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε ένα εθνικό κράτος (φορολογία, εμπορικές συναλλαγές), προκειμένου να υποδείξουν τις βέλτιστες πολιτικές οικονομικής ενδυνάμωσης των κρατών.
- Δεν αποσκοπούν στη διατύπωση μεγάλων θεωρητικών σχημάτων για την οικονομία, αλλά στο να εισηγηθούν τις κατάλληλες πολιτικές παρεμβάσεις στο πεδίο της οικονομικής δραστηριότητας.

- **Φυσιοκράτες**

- Κύριοι εκπρόσωποι αυτού του ρεύματος της οικονομικής θεωρίας είναι οι Φρανσουά Κεναί, Μαρκήσιος Μιραμπώ, Πιερ Πωλ Μερσιέ ντε λα Ριβιέρ, Πιερ-Σάμουελ Ντυπόν ντε Νεμούρ.
- Ανέπτυξαν τις θεωρητικές τους αναλύσεις στα μέσα του 18^{ου} αιώνα.
- Ετυμολογικά «φυσιοκρατία» σημαίνει «φυσική διακυβέρνηση».
- Κατά τους φυσιοκράτες, η λειτουργία της κοινωνίας διέπεται από φυσικούς νόμους.
- Η επιστημονική γνώση μπορεί να αναδείξει τους νόμους αυτούς και να αποτυπώσει τη «φυσική κοινωνική τάξη».
- Η επίτευξη της ατομικής και της κοινωνικής ευημερίας προϋποθέτει την οργάνωση της κοινωνίας βάσει των νόμων αυτών.
- Ένας από τους βασικούς νόμους που διέπουν τη λειτουργία της κοινωνίας είναι αυτός του «δικαιώματος στην ιδιοκτησία».
- Ο σεβασμός και η αναγνώριση του δικαιώματος στην ιδιοκτησία ήταν η προϋπόθεση για την αύξηση του ατομικού και, κατ' επέκταση, του συνολικού πλούτου.
- Η απελευθέρωση της γης από τους φεουδαλικούς δεσμούς και του εμπορίου, καθώς και ο εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος αποτελούσαν βασικές προτάσεις των φυσιοκρατών.

- Οι φυσιοκράτες, και ιδίως ο Φ. Κεναί, συλλαμβάνουν την οικονομία ως μια «αυτορυθμιζόμενη μηχανή», τη λειτουργία της οποίας διέπουν συγκεκριμένοι νόμοι, οι οποίοι με τη σειρά τους διευθετούν τις σχέσεις, τις συναλλαγές και την αλληλεπίδραση των δρώντων ατόμων.
- Η σύλληψη και η εννοιολόγηση αυτή της οικονομίας συνέβαλε στην ιδέα ότι η οικονομία είναι ένα αυτόνομο πεδίο, το οποίο μπορεί να μελετηθεί καθαυτό.
- Η επιστημονική αυτή παράσταση για την οικονομία συνέβαλε μετέπειτα στη συγκρότηση της Οικονομικής επιστήμης ως αυτόνομου κλάδου.

• **Οι κλασικοί οικονομολόγοι:**
Α. Σμιθ, Τ. Μάλθους, Ντ. Ρικάρντο

- Οι κλασικοί οικονομολόγοι συμερίζονταν τη θέση ότι αντικείμενα της οικονομικής ανάλυσης ήταν η ανάπτυξη και οι μηχανισμοί ρύθμισης και αύξησης του πλούτου.
- Ο τρόπος διανομής του εισοδήματος ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις ήταν κρίσιμος για την οικονομική ανάπτυξη.
- Ο Τ. Μάλθους και ο Ντ. Ρικάρντο υποστήριζαν ότι η εξασφάλιση της υψηλής κερδοφορίας (ο μιν πρώτος κυρίως για τους γαιοκτήμονες, ο δε δεύτερος για τους κεφαλαιοκράτες-καπιταλιστές) ήταν προϋπόθεση για την αύξηση του πλούτου και την συνολικότερη οικονομική ανάπτυξη.
- Ο Α. Σμιθ υποστήριζε ότι το σχετικά χαμηλό ποσοστό κέρδους για τους κεφαλαιοκράτες και οι υψηλές αμοιβές για τους εργάτες διασφάλιζαν την οικονομική ανάπτυξη, μέσω της εντατικοποίησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της αφοσίωσης των εργατών στα εργασιακά τους καθήκοντα.

- **Adam Smith (1723-1790)**

- Στη σκέψη του Άνταμ Σμιθ, οι όροι της οικονομίας και της κοινωνίας συνδέονται, καθώς λαμβάνει υπόψη του τον κρίσιμο ρόλο των θεσμών ως προς την οικονομική δραστηριότητα των ατόμων και την, εν γένει, οικονομική ανάπτυξη.
- Ο ρυθμιστικός ρόλος των θεσμών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος και για τη λειτουργία της αγοράς.
- Στο έργο του *Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων* (1759), ο Σμιθ υποστήριξε ότι το γενικό-δημόσιο όφελος επιτυγχάνεται όχι μέσω της επιδίωξης του ατομικού συμφέροντος, αλλά μέσω της ατομικής επιδίωξης των κοινωνικά ελεγχόμενων συμφερόντων.
- Οι θεσμοί και οι σχέσεις που επιτελούν τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης εμφυσούν στο άτομο την «συμπάθεια», δηλαδή την τάση ταύτισης του ατόμου με τις κοινά παραδεικτές αξίες και πρότυπα.
- Η διαμόρφωση των ατομικών συμφερόντων πραγματοποιείται σε ένα πλαίσιο κανόνων, αξιών και αρχών, η ισχύ των οποίων υποστηρίζεται από κυρώσεις (τυπικές και άτυπες).
- Η επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος δεν συνιστά μια έκφραση του μονωμένου, μεγιστοποιητικού ατόμου αλλά μεσολαβείται και καθορίζεται από τους κοινωνικούς θεσμούς.

- Στο έργο του *Έρευνα για τη Φύση και τα Αίτια του Πλούτου των Εθνών* (1776) μελετά «νόμους» για τη λειτουργία της αγοράς, την παραγωγή και τη διανομή των εισοδημάτων.
- Και σε αυτό το έργο λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος των θεσμών, τόσο στην ανάλυση για την στατική όσο και για τη δυναμική ισορροπία της οικονομίας.
- Κατά τον Σμιθ, η επίτευξη της οικονομικής μεγέθυνσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ρόλο του κράτους.
- Το κράτος θα πρέπει αφενός να εξασφαλίσει την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς κεφαλαίου και της αγοράς εργασίας και αφετέρου να παρέχει συλλογικές-δημόσιες υπηρεσίες (ασφάλεια, εθνική άμυνα, δικαιοσύνη, εκπαίδευση), οι οποίες θα διασφαλίσουν ένα ειρηνικό πλαίσιο κοινωνικής ζωής και ένα επαρκώς καταρτισμένο/εμπαιδευμένο εργατικό δυναμικό.
- Ρόλος του κράτους, κατά τον Σμιθ, ήταν η διασφάλιση της συνθήκης του ανταγωνιστικού καπιταλισμού.
- Ο ανταγωνιστικός καπιταλισμός μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση και στη συνολική ευημερία, μέσω της άμβλυνσης των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων και την αύξηση των μισθών.

- Η «οικονομιστική» στροφή της οικονομικής ανάλυσης: **T. Malthus & D. Ricardo**
- Με το έργο τους ο Τόμας Μάλθους [*Αρχές του Πληθυσμού* (1798)] και ο Ντέιβιντ Ρικάρντο [*Αρχές της Πολιτικής Οικονομίας και της Φορολογίας* (1817)] συνέβαλαν στο σταδιακό διαχωρισμό της οικονομικής ανάλυσης από το θεσμικό πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας.
- Για αυτούς, οι οικονομικοί δρώντες επιδίωκαν εξατομικευμένα τη μεγιστοποίηση των συμφερόντων τους, τα οποία καθορίζονταν από την κοινωνικο-οικονομική/ταξική θέση του καθενός (έμμισθος εργάτης, γαιοκτήμονας, κεφαλαιοκράτης).

• Κριτικές στην Κλασική Οικονομική Θεωρία

- Η ανεπάρκεια της κλασικής οικονομικής θεωρίας να ερμηνεύσει τις επιπτώσεις και τις ασυμμετρίες της καπιταλιστικής ανάπτυξης και η αδυναμία της να προτείνει τις κατάλληλες παρεμβάσεις αποτέλεσε το πεδίο άσκησης κριτικής της.
- Κατά τον 19^ο αιώνα, η καπιταλιστική αγορά και η βιομηχανική παραγωγή άρχιζε να επεκτείνεται επιφέροντας μια σειρά *κοινωνικών και οικονομικών μετασχηματισμών* (συρρίκνωση της οικονομίας της υπαίθρου, μετακίνηση πληθυσμών στα νέα αστικά βιομηχανικά κέντρα, επέκταση της βιομηχανικής παραγωγής και αντίστοιχη συρρίκνωση της οικοτεχνίας και της βιοτεχνίας) και *αρνητικών συνεπειών* για την ευημερία περιοχών (άνιση οικονομική ανάπτυξη) και πληθυσμιακών ομάδων (φτωχοποίηση, ανεργία, επαχθείς συνθήκες διαβίωσης στις μεγαλουπόλεις και σκληρές συνθήκες εργασίας).
- Δύο ρεύματα κριτικής εμφανίσθηκαν, κυρίως, στη Γερμανία: **α)** η κριτική του γερμανικού ιστορισμού και **β)** η μαρξική κριτική

• Η κριτική του γερμανικού ιστορισμού

- Ως εκπρόσωποι της Ιστορικής Σχολής της Πολιτικής Οικονομίας στη Γερμανία, η οποία αναπτύχθηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, θεωρούνται οι Φρίντριχ Λιστ, Καρλ Κνις, Μπρούνο Χίλντεμπραντ, Βίλχελμ Ρόσερ, Γιούσταβ Σμόλερ, Καρλ Μπύχερ.
- Οι διανοητές του ρεύματος αυτού σιέψης εστίαζαν και μελετούσαν τις ασυμμετρίες της οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ διαφορετικών εθνικών κρατών και αναζητούσαν τρόπους υπέρβασης και αντιμετώπισης της άνισης οικονομικής ανάπτυξης.
- Άσκησαν κριτική στους κλασικούς οικονομολόγους για τον αφαιρετικό χαρακτήρα των οικονομικών τους αναλύσεων και για το φιλελεύθερο προσανατολισμό τους.
- Η ιστορική σχολή επιχειρούσε να αναδείξει:
 - α) την ποικιλία των οικονομιών
 - β) την ιστορική διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης (στάδια οικονομικής ανάπτυξης)
 - γ) τον κρίσιμο ρόλο των πολιτισμικών, κοινωνικών και των πολιτικών θεσμών για την πορεία της οικονομικής ανάπτυξης και για την οργάνωση της εκάστοτε οικονομίας.
 - δ) την ανάγκη πολιτικών παρεμβάσεων στην οικονομία (π.χ.: δασμοί)

- *Αδυναμία της Ιστορικής Σχολής :*

- Η αδυναμία της Ιστορικής Σχολής αφορά την ασαφή τειμηρίωση της άνισης οικονομικής ανάπτυξης, καθώς οι οικονομικές/αναπτυξιακές ασυμμετρίες ερμηνεύονταν βάσει του βαθμού πολιτισμικής εξέλιξης. Θέση η οποία πήγαζε από την χεγκελιανή ιδεαλιστική αντίληψη για την ιστορική εξέλιξη.

- *Συμβολή της Ιστορικής Σχολής:*

- Η κριτική του ιστορισμού στα κλασικά Οικονομικά συνέβαλε σημαντικά στην ανάδυση του αυτόνομου κλάδου της Οικονομικής Κοινωνιολογίας.

• Η μαρξική κριτική

- Ο Καρλ Μαρξ άσκησε κριτική στους κλασικούς οικονομολόγους για:
- α) την αναπαράσταση της κοινωνικής αρμονίας και την παράβλεψη της άνισης οικονομικής ανάπτυξης
- β) παραγνώριση των κοινωνικών περιορισμών (ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής), διαχωρισμών (κεφάλαιο και μισθωτή εργασία/ κεφαλαιοκράτες και προλεταριάτο) και των κοινωνικών/ταξικών συγκρούσεων.
- Ο Μαρξ αμφισβήτησε την παραδοχή των κλασικών οικονομολόγων σχετικά με την σύνδεση της αύξησης του πλούτου και της εξάπλωσης της ευημερίας σε όλο τον πληθυσμό.
- Κατά τον Μαρξ, η βασική πηγή άντλησης κέρδους στον καπιταλισμό, δηλαδή η εκμετάλλευση της εργασίας (άντληση υπεραξίας), είναι και η αιτία της ολοένα μεγαλύτερης ανισότητας και της όξυνσης του ανταγωνισμού μεταξύ των κοινωνικών τάξεων.
- Μέσα από αυτό τον ανταγωνισμό, ο Μαρξ πίστευε ότι θα γίνει το πέρασμα στη σοσιαλιστική κοινωνία.

- Σε κάποια έργα του (*Γερμανική ιδεολογία*, 1845-46) αναγνωρίζει το ρόλο της συνείδησης, της πολιτικής, της κουλτούρας, των κοινωνικών/ταξικών σχέσεων και της δράσης των ατόμων ως προς την κοινωνική αλλαγή.
- Σε άλλα έργα του (*Κεφάλαιο*, 1867-94) ακολουθεί μια ντετερμινιστική λογική και κάνει λόγο για «νόμους» της ιστορίας, οι οποίοι θα συμβάλλουν αναπόφευκτα στη μετάβαση στο νέο τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας και της οικονομίας.
- Οι ιστορικοί αυτοί νόμοι αναφέρονται στη διαλεκτική σχέση μεταξύ των παραγωγικών δυνάμεων και των παραγωγικών σχέσεων, στην ανάπτυξη τη τεχνολογίας, στην απόσπαση της υπεραξίας, στην πτώση του ποσοστού κέρδους, στην φτωχοποίηση και εξαθλίωση των εργαζομένων, στην αύξηση της ανεργίας, στην ταξική κινητοποίηση και στον ιστορικό μετασχηματισμό.

- **Νεοκλασική Οικονομική Σχολή**

- Στις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα εμφανίσθηκε ένα νέο ρεύμα της οικονομικής σκέψης, το οποίο συνέβαλε στο σαφή διαχωρισμό μεταξύ της οικονομικής ανάλυσης και της μελέτης των θεσμών.
- Αυτή η προσέγγιση χαρακτηρίζεται από αφαιρετικότητα και ανιστορικότητα, καθώς οι αναλύσεις της οικονομίας δεν λάμβαναν υπόψη το ιστορικό και θεσμικό πλαίσιο.
- Κύριοι εκπρόσωποι της «οριακής επανάστασης» και των νεοκλασικών Οικονομικών θεωρούνται οι Στάνλεϋ Τζίβονς (1871), Καρλ Μένγκερ (1871) και Λεόν Βαλρά (1874).

- Το έργο των νεοκλασικών οικονομολόγων διαφοροποιήθηκε από τις θέσεις των κλασικών οικονομολόγων ως προς τα εξής:
- **α) στατική ανάλυση (και όχι δυναμική ανάλυση)**
- Αναλυτική μέριμνα των νεοκλασικών δεν ήταν η οικονομική ανάπτυξη αλλά η αποτελεσματική κατανομή των δεδομένων πόρων για δεδομένους σκοπούς.
- **β) κανονιστική και παραγωγική προσέγγιση (και όχι περιγραφική και ερμηνευτική προσέγγιση)**
- Η κανονιστική τους προσέγγιση αφορά την θέση τους ότι η οικονομική ισορροπία προκύπτει από τον στόχο της μεγιστοποίησης του ατομικού οφέλους και τους περιορισμούς που έθετε η ανταγωνιστική αγορά στη δράση των ατόμων.
- Η ανθρώπινη συμπεριφορά αναλύεται μέσα από το πρίσμα της σχέσης μέσω των και σκοπών.
- Η εξοικονόμηση, δηλαδή η επιλογή για την αποτελεσματικότερη κατανομή των περιορισμένων πόρων, έγινε η κεντρική υπόθεση της οικονομικής έρευνας.
- **γ) παραγνώριση του θεσμικού πλαισίου**
- Τα Οικονομικά δεν εξέταζαν το ρόλο των θεσμών ως προς τη διαμόρφωση της οικονομικής συμπεριφοράς και δράσης των ατόμων. Οι μονάδες της ανάλυσης είναι μεμονωμένα άτομα που αναπτύσσουν αυτόνομα τους δικούς τους στόχους στην προσπάθεια να μεγιστοποιήσουν τα διαθέσιμα αποθέματά τους σε συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού.

- Η απαγωγική προσέγγιση και η παραγνώριση του θεσμικού πλαισίου
- Η νεοκλασική οικονομική σχολή παραγνωρίζει τη διαμορφωτική επίδραση των θεσμών σχετικά με την οικονομική δραστηριότητα και συμπεριφορά των ατόμων, προκειμένου να συγκροτήσει «ευσταθή» και αναλυτικά ακριβή μοντέλα εξήγησης.
- Η προσέγγισή της είναι απαγωγική, καθώς εκκινεί από (κανονιστικές) παραδοχές για την ωφελιμιστική τάση των ατόμων, για την ορθολογική επιλογή και για τα περιορισμένα διαθέσιμα μέσα, προκειμένου κατόπιν να εξηγήσει την συμπεριφορά των ατόμων.
- Με βάση αυτά τα μοντέλα, η συμπεριφορά των ατόμων είναι σταθερή, καθορισμένη και προβλέψιμη.
- Ο συνυπολογισμός της επίδρασης των κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών θεσμών στην οικονομική συμπεριφορά των ατόμων θα αμφισβητούσε τα μοντέλα εξήγησης.
- Η εκτίμηση του ρόλου των θεσμών απαιτεί επαγωγική μέθοδο, δηλαδή τη μελέτη της πραγματικής συμπεριφοράς των ατόμων και τη μετέπειτα διατύπωση αιτιακών σχέσεων μεταξύ των φαινομένων.

• Η ανάπτυξη του κλάδου της Οικονομικής Κοινωνιολογίας

- Στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ενώ η οικονομική επιστήμη υιοθετούσε μια γενική και ανιστορική προοπτική, η αμφίδρομη σχέση μεταξύ της οικονομικής δράσης και του θεσμικού πλαισίου αποτέλεσε το διακριτό γνωστικό αντικείμενο της Οικονομικής Κοινωνιολογίας.
- Στη Γερμανία, η συμβολή του Μ. Βέμπερ και του Β. Ζόμπαρτ ήταν καθοριστική για τη συγκρότηση της Οικονομικής Κοινωνιολογίας.
- Η Οικονομική Κοινωνιολογία τους αποσκοπούσε στο συνδυασμό θεωρίας και ιστορίας και αναπτύχθηκε σαν Κοινωνιολογία του σύγχρονου καπιταλισμού.
- Η Κοινωνιολογία της Οικονομίας έθεσε ως αντικείμενο μελέτης την αλληλεπίδραση ανάμεσα στα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτισμικά φαινόμενα.
- Τόσο ο Βέμπερ όσο και ο Ζόμπαρτ έδωσαν έμφαση στην αλληλεξάρτηση των οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων.
- Απέρριψαν τόσο τη τάση της θετικιστικής Κοινωνιολογίας να αναζητά «νόμους» της κοινωνίας όσο και την τάση του ιστορισμού να περιγράφει τις πολιτισμικές-ιστορικές ιδιαιτερότητες.

- Η Κοινωνιολογία, συμπεριλαμβανομένης της Οικονομικής Κοινωνιολογίας, μπορούσε αφενός να αναγνωρίσει την ιστορική ιδιαιτερότητα του ελάχιστου πολιτισμού ως προϊόν της ανθρώπινης δράσης, καθώς και τη δράση αυτή ως ένα σύνθετο και απρόβλεπτο φαινόμενο, και αφετέρου μπορούσε να μελετήσει επισταμένα την κοινωνική δράση.
- Η εγκυρότητα των θεωρητικών γενικεύσεων και των αιτιακών εξηγήσεων της Κοινωνιολογίας περιορίζεται χωρικά και χρονικά και δεν αποιτά καθολικό, υπερστορικό χαρακτήρα.
- Ένα σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο πρότεινε ο Βέμπερ, ήταν ο ιδεότυπος.
- Οι ιδεότυποι είναι νοητικά εργαλεία που προσαρμόζουν συγκεκριμένα γνωρίσματα των ιστορικών φαινομένων σε μια εικόνα με εσωτερική συνοχή.
- Οι ιδεότυποι είναι χρήσιμοι για την κατασκευή υποθέσεων που αφορούν την αιτιώδη σχέση μεταξύ κοινωνικών φαινομένων μέσα σε χωρικά και χρονικά όρια.
- Η κοινωνιολογία, στο βαθμό που μελετούσε τη συμπεριφορά και τον τρόπο επηρεασμού της από τις κοινωνικές σχέσεις, θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη γνώση, αν μελετούσε συγκεκριμένες δραστηριότητες.

- **Βιβλιογραφικές αναφορές/πηγές**

- Πολάνυι Καρλ, «Η οικονομία ως θεσμοθετημένη διαδικασία» στο Σ. Κονιόρδος (επιμ.), *Κείμενα Οικονομικής Κοινωνιολογίας*, μτφρ. Θ. Γιούρας, Gutenberg, Αθήνα: 2006, σελ. 121-152.
- Τριτζίλια Κάρλο, *Οικονομική Κοινωνιολογία: Κράτος, Αγορά και Κοινωνία στον Σύγχρονο Καπιταλισμό*, μτφρ. Χ. Τσαμπρούνης, επιμ. Μ. Ψαλιδόπουλος, Παπαζήσης, Αθήνα: 2004, σελ. 39-65.